

KURBAN ALLAH'A YAKINLAŖTIRIR

(23 Mayıs 2025 Cuma Vaazı)

GİRİŖ

Kurban ibadeti, dinimiz İslam'ın (Ŗi'ar/Ŗe'âir) sembollerinden biridir. Hz. Âdem (a.s) ve oğulları Habil-Kabil, Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail örnekliğinde kurban, Rabbimiz karşısında, sorgusuz-sualsiz bir itaat ve teslimiyet; sahip olduklarımızın en iyisini hatta kendimizi Rabbe takdim, amel, takva ve samimiyetle O'na yönelme ibadetidir. Bir tür Ŗükür nişanesidir. Toplumsal ve bireysel faydaları ağır basmakla beraber taabbudî bir ibadettir. Yani Allah nasıl emretmiŖse öncelikle sırf O'nun rızasını kazanmak için yapılması gereken bir kulluktur.

İslâmî literatürde Kurban Bayramında ibadet amacıyla kesilen hayvana “duhâ/kuŖluk vaktinde kesilen Ŗey” anlamında Arapçada udhiyye/أضحية) eti için kesilen hayvana zebîha denilir. ("Kurban", DİA, Cilt XXVI, s.433) Kurban bayramına da 'idu'l-Adhâ /عيد الأضحي denilmektedir. Bizde *udhiye* yerine yine bir Arapça kelime olan *kurban* kelimesinin kullanılması, Maide Suresi 27. ayette ki geçen Ŗeklinin yaygınlaŖmasından kaynaklanmıŖtır.

Kurban (قُرْبَانٌ); sözlükte “yaklaŖmak, yakın olmak. Allah'a yakınlık sağlamak ve onun hoŖnutluęunu kazanmak için sunulan Ŗey” anlamlarına gelmektedir. Bir fıkıh terimi olarak dar ve özel anlamıyla kullanılan kurban; “Allah'a yaklaŖmak (kurbet/ibadet) niyetiyle belli bir hayvanı, belirli bir vakitte, sebep ve Ŗartlarının bulunması durumunda

belli bir usulle boğazlamaktır.” diye tarif edilmiştir. Tanımda geçen "belirli vakitten maksat, kurban bayramının ilk üç günüdür. Dinî metinlerde **eyyâmu'n-nahr** yani kesim günleri olarak isimlendirilen bu zaman dilimi, on iki kamerî ayın sonuncusu olan zilhiccenin 10, 11 ve 12. günleridir. Belirli özelliklerden maksat yaş, cins gibi özelliklerdir. Belirli usulden maksat, kesim şeklidir.

	Kurban İbadeti	
1	Kurban İbadetinin Amacı	<i>-Allah’a kurbet / yaklaşmak</i>
2	Kurban İbadetinin Konusu	<i>-Şartlarına hâiz kurbanlık hayvanlar</i>
3	Kurban İbadetinin İleti	<i>-Kurbe-i maksûde/amaçlanmış bir yaklaşma –Belli Hayvanların kanını akıtmaktır (Îrâketu’d-dem)</i>
4	Kurban İbadetinin Sebebi	<i>Vaktin girmesi</i>
5	Kurban İbadetinin Sıfatı	<i>-Hangi hüküm, konu ve nitelikle yapıldığı: Vacip, Nâfile</i>

6	Kurban İbadetinin Rüknu ve Şartları	<i>-Boğazlamak / kan akıtmak</i> <i>-Vücubunun Şartları: İslâm, hürriyet, akl-buluğ, ikâmet, nisâb</i> <i>Sıhhat ve Cevâzının Şartları: Cins, Yaş, Kusur, Mülkiyet, Vakit, Niyet</i>
7	Kurban İbadetini Hikmetleri ve Sırları	<i>-Kuvve-i gadabiyye yani saldırganlık içgüdüsünün azaltılması, sosyal fedakârlık</i>
8	Kurban İbadetinin Hükümü	<i>-Yapana Ukbâda Allahtan sevap ve ecir yapmayana dünyâda vacibi terkten zecir</i>

Kurban ibadeti, sadece bir hayvanın kesilmesi eylemi değil, müminin Allah'a olan bağlılığını, teslimiyetini, fedakârlığını ve şükrünü ifade eden derin anlamlı bir ibadettir. Hac Suresi'ndeki açık ifadeyle, Rabbimiz bu gerçeği

...لَنْ يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ“

“Onların ne etleri ne kanları Allah’a ulaşacaktır. Fakat O’na sizin takvanız (Allah’a karşı gelmekten sakınmanız) ulaşacaktır...” (Hacc, 22/37) şeklinde beyan etmiştir. Allah'a ulaşan kurbanın eti ve kanı değil, müminin kalbindeki takvadır. Kurban kesmek, bu takva bilincini artırmaya, Allah'ın emirlerine itaat etmeye ve O'nun rızasını kazanmaya vesile olur. Hadis-i şerifler de bu ibadetin Allah katındaki büyük değerini ve

sevabını müjdeleyerek, müminleri bu önemli ibadeti ihlasla yapmaya teşvik eder. Kurban, müminin Rabbi ile arasındaki bağı güçlendiren, O'na yakınlaşmasına imkân tanıyan müstesna bir ibadettir.

KURBAN İBADETİNİN TARİHÇESİ

Kurban, insanlık tarihi kadar eskidir. İçerik ve şekil yönüyle tarih boyunca bütün dinlerde ya doğrudan ya da dolaylı olarak vardır. Bir ibadet olarak hemen hemen bütün ilahi dinlerde kurban kesmek, insanı Allah'a manen yaklaştıran bir ibadet sayılmıştır. Bizzat Kur'an-ı Kerim'de bu ibadetin bütün ümmetlere meşru kılındığı bildirilmiştir.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ ۚ فَإِلَهُكُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا ۖ وَبَشِّرِ
الْمُخْبِتِينَ

"Biz her ümmet için kurban kesmeyi meşru kıldık ki, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine O'nun adını ansınlar. İşte sizin ilahınız bir tek ilahtır. Öyleyse yalnızca O'na teslim olun. (Ey Muhammed!) O alçak gönüllüleri müjdele." (Hacc, 22/34) ayeti ilahi dinlerin hepsinde kurban hükmünün varlığına işarettir. Yine Kur'an-ı Kerim'de Hz. Âdem'in (a.s.) iki oğlunun Allah'a kurban takdim ettiklerini bildiren;

وَآتَىٰ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ ۚ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

“Onlara Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak anlat. Hani ikisi de birer kurban takdim etmişlerdi de birinden kabul edilmiş, diğlerinden kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen) demişti ki: 'Andolsun seni öldüreceğim!' (Diğeri) demişti ki:Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder.” (Mâide, 5/27) ayet-i kerime kurban ibadetinin ilk insandan günümüze kadar var olduğunun tarihi bir şahididir.

Bu ayet-i kerime, Kur'an-ı Kerim'de kıssaları anlatmanın hikmetlerinden birini ortaya koymaktadır. Geçmiş ümmetlerin veya önemli şahsiyetlerin başından geçen olaylar, müminlere dersler çıkarmaları, ibret almaları ve kendi hayatlarına uygulamaları için anlatılır. Bu kıssa, kıskanılık, haksız rekabet, öfke kontrolü ve Allah katında amellerin kabulünün temel ölçüsü olan takva gibi önemli konulara ışık tutmaktadır. Çünkü kurbanın da temel amacı takvaya ulaşmaktır. Her ikisi de birer kurban sunmuşlardı da Allah, kendisine karşı gelmekten sakınan oğulun kurbanını kabul etmiş ve onun dilinden kardeşine söylediğı gibi,

إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ “Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder.” (Maide, 5/27) buyurmuştu. Zaten içerisinde takva olmayan ibadetler adet olmaktan öteye geçemez.

HZ. İBRAHİM VE HZ. İSMAİL’İN TESLİMİYETİ

Kurban ilk olarak Hz. Âdem'in (a.s.) oğullarında takdim etme şeklindeyken Hz. İbrâhim (a.s.) ile günümüzde uygulanan şekline dönüşmüştür. Günümüzdeki şekli ile bu ibadet, tarihî hatırasını Hz. İbrâhim (a.s.) ve oğlundan alır. Zira Hz. Peygamber (s.a.s.)'i kurban keserken gören ashabı:

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا هَذِهِ الْأَضَاحِيُّ؟

“Ey Allah’ın Resûlü! Bu kurbanlar nedir?” diye sordu. Peygamber Efendimiz (s.a.s.):

سُنَّةُ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ

“*Babanız İbrâhim’in sünnetidir.*” buyurmuştu. (İbn Mâce, Edâhî, 3)

Resulüllah’ın (s.a.v) sünneti olarak söylediği olay İbrahim (a.s.)’ın imtihanıydı. İbrahim (a.s.)’ın, kavmiyle girdiği tevhit mücadelesinde putlara tapmalarının yanlış olduğunu tebliğ etmiş ve putlarını kırmıştı. Bunun üzerine İbrahim (a.s.) ateşe atılmış ve Allah’ın yardımıyla ateş İbrahim (a.s.) için serinlik ve esenlik olmuştu. Tevhid mücadelesinin güzel bir hatırası olarak Kur’an’da anımsatılan bu hadiseden sonra İbrahim (a.s.) “**Ben Rabbime gidiyorum.**” (Sâffât, 37/99) diyerek putperest kavminden ayrılıp hicret etmişti. Hz. İbrahim’in (a.s.) yaşı ilerlemesine rağmen çocuğu olmamış, o da Rabbine şöyle niyaz etmişti:

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ

“Rabbim! Bana iyilerden olacak bir evlât ver!” (Sâffât, 37/100)

فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ

“Bunun üzerine kendisine akıllı ve edepli bir erkek çocuğu olacağını müjdeledik.”
(Sâffât 37/101)

Hız. İbrahim' in (a.s.) bu duasından sonra ilk oğluna sahip olmuştur. Yaşlılık döneminde Hız. İsmâil (a.s) dünyaya gelmiştir.

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ

“Çocuk, babasıyla beraber iş güç tutacak yaşa gelince babası ona, "Yavrucuğum" dedi, "Rüyamda seni kurban ettiğimi gördüm; düşün bakalım sen bu işe ne diyeceksin?" Dedi ki: "Babacığım! Sana buyurulanı yap; inşaallah beni sabredenlerden biri olarak bulacaksın.” (Sâffât 37/102)

Hız. İbrahim (a.s.) rüyasında oğlunu kurban eder iken görmüştü. Hız. İbrahim (a.s.) أَذْبَحُ (boğazlıyorum) demiş, ذَبَحْتُ (boğazladım) dememişti. Deniliyor ki, Hız. İbrahim (a.s.), bunu Zilhicce'nin sekizinci, dokuzuncu, onuncu yani terviye, arefe, kurban bayramı geceleri sıra ile üç gece görmüştü. Peygamberlerin rüyası vahiy olduğundan, Hız. İbrahim (a.s.) yerine getirilmesi vacib hak bir emir olarak yorumlar bu rüyayı. Bunun üzerine onu zorla yapmaya kalkışmayıp, oğlu İsmail (a.s.) ile istişare eder. Bunu söylerken "Ey yavrucuğum!" diye söze başlar. Hız. İbrahim'in (a.s.) yaşadığı bu durum ne dehşetli bir ilâhî imtihandır! İlâhî bir emir olduğunu anlayan ve Allah'ın sabredenlerle beraber olduğunu bilen Hız. İsmail (a.s.), **“Ey babacığım! Ne ile emrolunuyorsan yap. Beni inşaallah sabredenlerden bulacaksın.”** der.

(bkz. Elmalılı M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Sad. İsmail Karaçam ve diğ., 6/442-443)

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهٗ لِلْجَبِينِ

“Her ikisi de (ilâhî buyruğa) teslim olunca ve babası onu yüzüstü yatırmca,” (Sâffât, 37/103)

Bugün kurbanların kesildiği mevkide, Mina'da olduğu naklediliyor. (Elmalılı, 6/443)

وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ

“Ey İbrâhim!” diye ona seslendik;” (Sâffât, 37/104)

فَدَصَّقْتَ الرَّءْيَا إِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

“Tamam, rüyanı gerçekleştirmiş oldun. İşte iyileri biz böyle ödüllendiririz.” (Sâffât, 37/105)

Hız. İbrahim, ihsan mertebesinde Allah'ı görüyormuşçasına bir şuurla ilahî emri gerçekleştirmişti.

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ

“Bu, kesinlikle apaçık bir imtihandı.” (Sâffât, 37/106)

Hız. İbrahim'in karşılaştığı bu oğlunu kurban etme işi elbette açık bir imtihandır.

وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ

“Biz, (oğlunun canına) bedel olarak ona iri bir kurbanlık verdik.” (Sâffât, 37/107)

Hız. İbrâhim (a.s.), rüyasında aldığı buyruğı yerine getirmeye karar verip gerçekleştirmek üzereyken, bu tutumuyla Allah tarafından tâbi tutulduğu büyük teslimiyet sınavını kazandığı için Allah Teâlâ, Cebrâil (a.s.) aracılığıyla görkemli bir koç göndererek oğlunun yerine bunu kurban etmesini istemiş, Hız. İbrâhim (a.s.) de öyle yapmıştır. (Kur'an Yolu Tefsiri, 4/546)

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ سَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

“Onun hakkında, “İbrahim’e selâm olsun!” ifadesini sonradan gelen nesiller arasında devam ettirdik.” (Sâffât 37/108-109)

Hız. İbrâhim (a.s.) kendisinden sonraki nesillerde selâm ve saygıyla anılmıştır. Biz müslümanlar, özellikle Hız. İbrâhim’i (a.s.) namazlarımızda “Allahümme salli...” ve “Allahümme bârik...” dualarını okuduğumuzda, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) ile birlikte zikreder, dua ederiz. (Kur'an Yolu Tefsiri, 4/546)

كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

“Evet, iyileri işte böyle ödüllendiririz.” (Sâffât 37/110)

Hız. İbrahim (a.s.) ve Hız. İsmail (a.s.) her ikisi de imtihan olunmuş ve onlar teslim olarak, imtihanı kazananlardan olmuşlardı. Bugün bizler de imtihan olunmaktayız.

İşte kurban ibadeti Hız. İbrahim (a.s.) ile başlayan sünnet olup, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) tarafından tanzim edilip, ibadet şeklini almıştır. Hicretin ikinci yılında kurban meşru kılındıktan sonra Rasulullah (s.a.s.) her yıl ehl-i beyti ve ashabıyla beraber kurban

kesmişlerdir. Meşru kılındığı seneden bugüne kadar İslam'ın şe'âirinden (sembollerinden) olan kurbanı mükellef olan Müslümanlar kesmeye devam etmiştir.

Tüm emir ve ibadetlerin bir amacı vardır. Gaye, maksat, hedef, amaç bunlar hep birbirinin yerine kullanılan kavramlardır. Kurbanın tanımındaki niyet kelimesinden de anlaşılacağı gibi bu ibadetin amacı; Allah'a *kurbet / yaklaşmaktır*.

Kurban kesmek yerine parasını ihtiyaç sahiplerine sadaka olarak versek olur mu diye sorulduğunda, Kurban kesmek kan akıtma ile yapılan bir ibadettir deriz. Bu iki ibadetin birbirinin alternatifi olarak sunulması doğru değildir. Bu sebeple kesme olmadan hayvanı, sadaka olarak bir kişiye vermek kurban yerine geçmez (İbn Âbidîn, Reddû'l-muhtâr, 6/320). Aynı şekilde kurban bedelini de yoksullara ya da yardım kuruluşlarına vermek suretiyle, kurban ibadeti ifa edilmiş olmaz.

KURBAN İBADETİNİN UHREVİ/MANEVİ FAYDALARI VE KAZANIMLARI

1. **Allah'a Yakınlaşma (Takva):** Kurban, Müslümanın Allah'a olan bağlılığını ve teslimiyetini en güzel şekilde ifade etme yoludur. Amaç, Allah'ın rızasını kazanmak ve O'na yakınlaşmaktır. **"Onların ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşır; O'na ulaşacak olan ancak sizin takvanızdır."** (Hac, 22/37) Bu ayet, kurbanın asıl amacının Allah'a yakınlaşmak ve takva sahibi olmak olduğunu vurgular.

"Kim Allah için ihlasla bir kurban keserse, kurbanının kanı yere düşmeden Allah katında kabul görür. Öyleyse gönlünüzü hoş tutarak kurbanlarınızı kesin." (Tirmizi, Edahi, 1) Bu

hadis, kurbanın Allah katındaki değerini ve ihlasla yapılmasının önemini belirtir. Hz. İbrahim'in (a.s.) oğlu İsmail'i (a.s.) Allah'ın emriyle kurban etmeye teşebbüs etmesi ve Allah'ın onun bu teslimiyetini kabul ederek yerine bir koç göndermesi (Saffat, 37/102-107), kurbanın Allah'a yakınlaşma ve teslimiyetin en büyük göstergelerinden biri olduğunu gösteren en önemli kıssadır.

Takvaya ulaşırken yapılan işin en güzel şekilde yapılması gerekir. Rahmet Elçisi, hayvanların kesimi esnasında onlara eziyet verilmemesi için, gerekli uyarılarda bulundu ve

"إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ وَلْيُجِدْ أَعْدَاكُمْ شَفْرَتَهُ فَلْيُرْحَ ذَبِيحَتَهُ"

“Allah her işi güzel yapmayı istemiştir. Şu hâlde siz (meşru bir sebeple) öldürürken de, (işkence etmeden) güzelce öldürün. Bir hayvanı kestiğinizde de kesimini güzel yapın. (Biriniz hayvan keseceği zaman) bıçağını bilesin ve kestiği hayvanı rahatlatsın!” buyurdu. (Müslim, Sayd, 57)

Bizzat kendisi de iyi kesmesi için bıçağını biletirdi. Sonra kendisine kurbanlık iki koç getirildi. Onları kibleye doğru yatırdı. Keserken besmele çekti, tekbir getirdi ve şöyle buyurdu:

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ اللَّهُمَّ مِنْكَ وَلَكَ عَنْ مُحَمَّدٍ وَأُمَّتِهِ

“Ben hanîf (hakka yönelmiş) olarak, yüzümü gökleri ve yeri yaratan Allah’a çevirdim ve ben müşriklerden değilim. Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O’nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim. Allah’ım (bu kurban) sendendir ve Muhammed ile ümmeti tarafından senin (rızan) için sunulmuştur.”(Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 3-4)

Allah Resûlü’nün (s.a.s) ayetler ihtiva eden bu duası, İslâm’daki kurbanlar ile câhiliye dönemindeki kurbanlar arasındaki en önemli farkı göstermekteydi. Asırlardır kurbanlar putlara adanmış, şirk içerisinde kesilmişti. Şimdi ise, sadece yaratan Allah’ın adıyla, O’nun adına kurban ediliyorlardı. Kurban ibadetini yerine getirmek, Müslümana manevi bir huzur ve mutluluk verir. Allah’ın rızasını kazanma çabası, kalbi tatmin eder.

2. Nefsi Terbiye ve Fedakârlık Bilinci: Kurban kesmek, kişinin en değerli varlıklarından olan malını Allah yolunda feda etme bilincini geliştirir. Bu, bencilliği azaltır ve fedakârlık duygusunu güçlendirir. Hz. İbrahim’in (a.s.) kıssası, nefsi terbiye etme ve Allah’ın emrine

kayıtsız şartsız teslim olmanın en büyük örneğidir. Oğlu canından kıymetli olmasına rağmen Allah'ın emrine itaat etmeye hazırdı. Hz Peygamber (s.a.s) şöyle buyurmuştur: **"Müminlerin iman bakımından en kâmilî, ahlakı en güzel olanıdır."** (Tirmizi, Rada', 11) Kurban ibadeti, maldan vazgeçme ve paylaşma yoluyla ahlakı güzelleştirmeye yardımcı olur. Kurban, insanları cömert olmaya ve mallarını Allah yolunda infak etmeye teşvik eder. Bu durum, toplumda cömertlik ve infak kültürünün yaygınlaşmasına katkıda bulunur.

3. **Günahlardan Arınma ve Manevi Temizlik:** Kurban ibadeti, işlenen küçük günahların affına vesile olabilir ve kişiyi manevi olarak temizler. Allah'a yönelme ve tövbe etme için bir fırsat sunar. Hz. Aişe (r.a.)'den rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

مَا عَمِلَ آدَمِيُّ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنْ إِهْرَاقِ الدَّمِ إِنَّهُ لَيَنْتَبِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا وَأَظْلَافِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللَّهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ مِنَ الْأَرْضِ فَطَبِّئُوا بِهَا نَفْسًا

"Âdemoğlu kurban günü Allah katında kurban kanı akıtmaktan daha sevimli bir iş yapmamıştır. O kurban, kıyamet günü boynuzları, kılları ve tırnaklarıyla gelir. Kurban kanı yere düşmeden Allah katında kabul görür. Öyleyse onu gönül hoşluğuyla kesin." (Tirmizi, Edahi, 1) Bu hadis, kurbanın Allah katındaki değerini ve kabulünü ifade ederek dolaylı olarak günahlardan arınmaya işaret edebilir. İslam âlimleri, yapılan her salih amelin,

tövbe ve istiğfarla birlikte günahların affına vesile olabileceğini belirtmişlerdir. Kurban ibadeti de ihlasla yapıldığında bu kapsamda değerlendirilebilir.

4. **Şükür ve Minnet Duygusunu Artırma:** Kurban, Allah'ın verdiği sayısız nimetlere karşı bir şükür ifadesidir. Müslüman, kendisine bahşedilen rızık ve imkânlar için Allah'a hamd eder. **"İşte böylece onları (develeri ve sığırları) sizin hizmetinize verdik ki şükredesiniz."** (Hac, 22/36) Bu ayet, kurbanın Allah'ın nimetlerine karşı bir şükür vesilesi olduğunu açıkça ifade eder. Resulullah (s.a.s.)'in kurban keserken yaptığı **اللهم منك و لك** **"Allah'ım! Bu senden ve sanadır."** (Ebu Davud, Edahi, 3) duası da bu şükür ve minnet duygusunu yansıtır. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Süleyman'ın (a.s.) Allah'ın verdiği büyük nimetlere karşı sürekli şükrettiği anlatılır (Neml, 27/15). Müslüman da kurban ibadetiyle Allah'ın nimetlerine karşı şükrünü eda eder.
5. **Hz. İbrahim'in Sünnetini İhya Etme:** Kurban, Hz. İbrahim'in (a.s.) Allah'a olan eşsiz teslimiyetinin ve sadakatının bir hatırasıdır. Bu ibadeti yerine getirmek, peygamberlerin yolunu takip etmek anlamına gelir. **"Sonra biz ona büyük bir kurbanlık fidyeye verdik. Ve sonra gelenler arasında ona (iyi bir ün) bıraktık."** (Saffat, 37/107-108) Bu ayetler, Hz. İbrahim'in (a.s.) sünnetinin Allah katındaki değerini ve sonraki nesiller için bir örnek olduğunu gösterir. Abdullah bin Ömer (r.a.)'den rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.s.) kurban kesmiş ve **"Bu, babanız İbrahim'in sünnetidir"** buyurmuştur. (İbn Mace, Edahi, 3) Hz. İbrahim'in (a.s.) hayatı, Allah'a teslimiyetin, sabrın ve fedakârlığın en güzel örnekleriyle

doludur. Kurban ibadeti, onun bu örnek hayatını hatırlamak ve onun yolundan gitmeye çalışmaktır.

6. **Ümmet Bilincini Oluşturma, Toplumsal Birlik ve Beraberliği Güçlendirme:** Aynı ibadeti dünya genelindeki Müslümanlarla birlikte yerine getirmek, ümmet bilincinin gelişmesine katkı sağlar. Milyonlarca Müslümanın aynı zamanda aynı ibadeti yerine getirmesi, küresel bir kardeşlik duygusu oluşturur. Hac ibadeti, farklı coğrafyalardan Müslümanları bir araya getirerek ümmet bilincini en üst düzeye çıkarır. Kurban bayramı da hac ibadetiyle aynı zamanda idrak edildiği için benzer bir etki yaratır. Kurban bayramı, Müslümanlar arasında kardeşlik, sevgi ve dayanışma duygularını pekiştirir. Bayramlaşmalar, ziyaretler ve yardımlaşmalar sosyal bağları güçlendirir. **"Hep birlikte Allah'ın ipine (İslam'a) sımsıkı yapışın; parçalanmayın."** (Ali İmran, 3/103) Kurban bayramında yaşanan birliktelik, bu ayetin bir tezahürüdür. **"Müslüman müslümanın kardeşidir."** (Buhari, Mezalim, 3) Kurban bayramında yapılan yardımlaşmalar ve ziyaretler, bu kardeşlik bağlarını güçlendirir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'in Medine'deki farklı kabileleri bir araya getirerek bir ümmet oluşturması, İslam'da toplumsal birliğin ne kadar önemli olduğunu gösterir. Kurban bayramı da bu birliği pekiştiren bir vesiledir.
7. **Cenneti Kazanma Vesilesi:** Allah'ın rızasını kazanarak yapılan her ibadet gibi kurban da, ahirette mükâfatı olan ve cennete ulaşmaya vesile olabilecek salih bir ameldir. Kur'an-ı Kerim'de salih amellerin cenneti kazanmaya vesile olduğu müjdelenmiştir. (Kehf, 18/31)

Kurban ibadeti de salih bir amel olarak ahirette mükâfatı olan bir ibadettir. **"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ederse, komşusuna iyilik etsin."** (Buhari, Edeb, 12) Kurban etinin komşularla paylaşılması da bu iyilik kapsamında değerlendirilebilir ve cennete girmeye vesile olabilir.

KURBAN İBADETİNİN MADDİ FAYDALARI VE KAZANIMLARI

1. **İhtiyaç Sahiplerine Yardım:** Kurban etinin bir kısmının fakirlere, yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması, onların maddi sıkıntılarını gidermeye yardımcı olur. Bu, toplumda gelir dağılımının dengelenmesine ve sosyal adaletin tesisine katkı sağlar. **"Onlardan (kurbanlık etlerinden) yiyin ve darda kalmış yoksulu doyurun."** (Hac, 22/28) Bu ayet, kurban etinin hem kurban kesenler tarafından yenilmesi hem de ihtiyaç sahiplerine dağıtılması gerektiğini açıkça belirtir. Resulullah (s.a.s.) zamanında insanlar kurban kestiklerinde etin büyük bir kısmını sadaka olarak verirlerdi. Bir hadiste, Resulullah (s.a.s.)'in kurban etinin üçe bölünmesini tavsiye ettiği rivayet edilir: Bir bölümü kurban kesen ve ailesi için, bir bölümü akraba ve dostlar, bir bölümü ise fakirler için. (Ebu Davud, Edahi, 3)

فَكُلُوا وَادَّخِرُوا وَلَا تَجْرُوا أَلَا وَإِنَّ هَذِهِ الْأَيَّامَ أَيَّامُ أَكْلٍ وَشَرْبٍ وَذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

"... Kurban etlerini istediğiniz kadar yiyiniz, kendiniz için ayırınız ve dağıtarak sevabını Allah'tan bekleyiniz. Şunu iyi bilin ki, bu bayram günleri; yeme, içme ve Allah azze ve celle'yi zikretme günleridir." (EbûDâvud, Dahâyâ, 10)

2. **Aile ve Akraba İlişkilerinin Güçlenmesi:** Kurban etinin aile bireyleri, akrabalar ve komşularla paylaşılması, sevgi ve dayanışma bağlarını kuvvetlendirir. İnsanlar arasındaki ziyaretler ve ikramlar, sosyal ilişkileri canlandırır. Kur'an-ı Kerim'de akraba ve komşularla iyi ilişkiler kurmanın önemi vurgulanmıştır (Nisa, 4/36). Kurban etinin paylaşılması bu emrin bir gereği olarak sosyal bağları güçlendirir. Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyurmuştur: **"Sıla-i rahim (akrabalık bağlarını gözetmek), ömrü uzatır ve rızkı artırır."** (Buhari, Edeb, 12) Kurban vesilesiyle yapılan ziyaretler ve paylaşımlar, sıla-i rahimin yerine getirilmesine katkıda bulunur.
3. **Ekonomik Canlılık:** Kurbanlık hayvan alım satımı, hayvancılık sektörüne katkıda bulunur ve ekonomik bir canlılık yaratır. Bu durum, çiftçiler ve hayvan yetiştiricileri için önemli bir gelir kaynağı oluşturur. Peygamber Efendimiz' in (s.a.s.) de ticaretle uğraşan sahabeleri teşvik etmesi, helal kazancın önemini gösterir. Kurbanlık hayvan ticareti de helal bir kazanç yoludur.
4. **Sofraların Bereketlenmesi:** Kurban eti, evlerde bereket ve bolluğun simgesi haline gelir. Aileler, bu vesileyle daha zengin sofralar kurar ve birlikte yemek yemenin keyfini yaşar. Peygamber Efendimiz' in (s.a.s.) mütevazı sofraları olmasına rağmen, Allah'a şükrederek her nimeti bereketli kıldığına dair pek çok rivayet vardır. Kurban eti de bu bereket anlayışıyla değerlendirilir.

5. Küresel Dayanışma Örnekleri Oluşturması: Kurban bağışları aracılığıyla dünyanın farklı bölgelerindeki ihtiyaç sahiplerine ulaşılması, küresel dayanışmanın önemli bir örneğini teşkil eder. Bunun içinde kurbanlarımızı dünyanın dört bir yanındaki Müslümanlarla paylaşmalı özellikle Gazze'deki kardeşlerimizi unutmamalıyız.

SONUÇ

İslam dininde kurban ibadeti, derin manevi temellere dayanan çok yönlü bir ibadettir. Bireysel olarak Allah'a teslimiyeti, kulluk bilincini ve şükran duygusunu ifade ederken, toplumsal olarak da yardımlaşma, dayanışma ve merhamet gibi değerleri pekiştirir. Kurban, iman edenlerin inançlarını yaşamalarına, ahlaki erdemlerini geliştirmelerine ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmelerine önemli bir katkı sağlar.

Yukarıda sayılanlar, kurban ibadetinin sadece bireysel bir ibadet olmadığını, aynı zamanda önemli toplumsal ve evrensel boyutları olduğunu da açıkça göstermektedir. Kurban, inananların Allah'a yakınlaşmasına, birbirleriyle dayanışma içinde olmasına ve İslam'ın evrensel değerlerini yaşamasına vesile olan mübarek bir ibadettir.

Kurban ibadeti, sadece bir hayvanın kesilmesi et temin etme eylemi değil, müminin Allah'a olan bağlılığını, teslimiyetini, fedakârlığını ve şükrünü ifade eden derin anlamlı bir ibadettir. Varlıklı imkân sahibi mümin kestiği kurbanın etini paylaşarak hem Rabbine yaklaşmakta hem de kesme imkânı olmayan diğer müslüman kardeşlerine yaklaşmaktadır.

Hız. Aışe'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz' in (s.a.s) hanımlarından birinin evinde bir koyun kesilmişti. Resulüllah (s.a.s.) مَا بَقِيَ مِنْهَا **“Koyundan ne kadarı kaldı?”** diye sordu. Hız. Aışe' de “ Sadece kürek kemiği bölgesi kaldı. Gerisini dağıttık .” deyince; Resulüllah (s.a.s.):

بَقِيَ كُلُّهَا غَيْرَ كَتِفِهَا

“Küreğinden başka hepsi bize (sevap olarak) kaldı.”” (Tirmizi, Kıyame, 33) buyurdu.

Verdiklerimiz, ikram ettiklerimiz, paylaştıklarımız bizim olarak ebedi kalacaktır. İhtiyaç sahiplerini gözetdiğimiz zaman bizde gözetiliriz. İkram ettiğimiz de bize de ikram olunur:

هَلْ تُنْصِرُونَ وَ تَرْزُقُونَ إِلَّا بَضْعَاءَكُمْ

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), **“Size ancak zayıflarınız sebebiyle yardım ediliyor ve rızık veriliyorsunuz değil mi?”** (Buhari, Cihad, 76) buyurmuş, toplumdaki ihtiyaç sahiplerini gözetmenin ilahî inayet ve yardıma vesile olacağını haber vermiştir.

Hız. Peygamber (s.a.s.), kurban etinin üçe taksim edilip, bir bölümünün kurban kesemeyen yoksullara dağıtılmasını, bir bölümünün akraba, tanıdık ve komşularla paylaşılmasını, bir kısmının da evde yenmesini tavsiye etmiştir (Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 10). Kurban etinin tamamı evde bırakılabilir. Ancak, durumu iyi olan Müslümanların, toplumda muhtaçların arttığı bir dönemde kurban etlerinin çoğunu hatta tamamını dağıtmaları daha

uygun olur. Şâfiî mezhebine göre ise, kurban etinden az da olsa fakirlere verilmesi gerekir. (bkz. Kurban Sıkça Sorular, DİB, İstanbul 2018, s. 42)

Kurbanın etleri paylaşıldığı gibi, derileri, yünleri de fakirlere tasadduk edilmelidir. Kasap ücreti ise, kurban etinden değil, sahibi tarafından ayrıca ödenmelidir. Hz. Peygamber’in izinden giden sahabe-i kiram ikram etmeye, paylaşmaya önem vermiştir.

Menkıbe: Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatıyor: “Yedi ev vardı, hepsi de yoksuldu. Birisi bu evlerden birine bir koyun kellesi hediye etmişti. Ev sâhibi, komşusunun daha muhtaç olduğunu düşünerek kelleyi diğer komşuya gönderdi. İkinci komşu da aynı düşünceyle kelleyi üçüncü komşuya gönderdi. Bu şekilde kelle yedi ev arasında dolaştıktan sonra tekrar ilk hediye edildiği eve gönderildi.” (Hâkim, II, 526)

Kıssa: Davud-i Tâî Hz.’nin talebesi bir gün ona: “Üstadım, biraz et pişirdim; lütfen buyrun!” der. Üstadının sükût etmesi üzerine de eti getirir. Ancak Davud-i Tâî Hz. önüne konan ete bakarak:

“Falanca yetimlerden ne haber var evladım?” diye sorar. Talebesi: “Bildığınız gibi efendim!” der. O büyük Hak dostu da: “O halde bu eti onlara götürüver!” buyurur. Hazırladığı ikramı üstadının yemesini arzu eden talebe ise: “Efendim, siz de uzun zamandır et yemediniz!..” diyerek ısrar edecek olur. Fakat Davud-i Tâî kabul etmeyip: **“Evladım! Bu eti ben yersem bir müddet sonra dışarı çıkar, fakat o yetimler yerse, ebediyen kalmak üzere Arş-ı Âlâ’ya çıkar!.. dedi.**

Rabbim hayır ve bağışlarımızı, keseceğimiz kurbanlarımızı dergah-ı uluhuyyetinde kabul eylesin. Sağlık ve afiyet içerisinde bayramlara ulaşmayı ve idrak etmeyi nasip eylesin. Cumanız mübarek olsun.